

ZÁBORSZKY ISTVÁN 80
GORDONKAMŰVÉSZ-TANÁR, KARMESTER

A 3. archív fotón Záborszky István mellett édesapja, a legendás híró Záborszky József a Zeneakadémia régi művészsobájában.

Záborszky István (Budapest, 1945. december 17.) gordonkaművész-tanár, karmester. A Zeneakadémián többek között Friss Antal (gordonka) és Kórodi András (karmester) volt a mestere. Zenetanári pályája a Joensuu-i Konzervatóriumban kezdődött, ahol karmesterként is működött, majd a Fővárosi XIV. kerületi Állami Zeneiskola igazgatója és az Országos Filharmónia karmestere volt. Évtizedekig játszott az I. István Gimnázium/ Szent István Király Szimfonikus Zenekarban, melyet sokszor vezényelt is. Jelenleg ismét Finnországban dolgozik;

A jelenleg Finnországban élő gordonkaművész-tanár és karmester Záborszky István sokszínű munkásságát jól tükrözi, hogy a Joensuu ortodox Férfikar vezetőjeként elért kimagasló munkásságáért a közelmúltban egyházi kitüntetésben részesült.

EMLÉKMORZSÁK A KORABELI SAJTÓ SEGÍTSÉGÉVEL

Minden diák hazament, teljesen kihalt az I. István Gimnázium hatalmas épülete. Csak a zenekar próbál. Nagy a készülődés, hiszen december elején Ferencsik Jánossal lépnek fel... A dísztermet pillanatok alatt alakítják át az együttes tagjai, akik még néhány perccel ezelőtt nevetgéltek, gyerekek voltak, most elmélyülten, figyelmesen és lelkesedve hallgatják vezetőjük, Záborszky István utasításait.

Elsőnek Beethoven Egmont-nyitánya hangzik fel a 16-18 éves diákok előadásában. De a karmesterüknek, aki egyben legszigorúbb kritikusuk is, nem tetszik, újra játszani kezdik az egyik részt.

– *A tizenhatodokat kérem pontosabban. Ne emeljétek fel annyira a vonót, akkor nem estek úgy ki a ritmusból, jobban tudtok játszani.*

– *A fúvósokat kérem mégegyszer. Külön szeretném a1-es résznél hallani.*

– *Az első hegedű tartsa a g-t, még mindig nagyobb nálatok a felütés, az alsó szólam jobban jöjjön ki.*

– *A fúvósok mégegyszer játsszák a fortisszimót. Most már jobb lesz. Nem akarok „szőrözni”, mert akkor nagyon későn kerültök haza, de még sokat kell ahhoz gyakorolnunk és csiszolnunk az előadásmódon, hogy Ferencsik is jónak találja.*

Az Egmont-nyitány után néhány perc szünetet tartanak. Azok a diákok, akik még nem készültek el másnapi feladatukkal, félrevonulnak tanulni. S azok, akik nem hoztak magukkal tankönyvet – ezek vannak kisebbségijén – ismét gyerekekké, diákokká változnak.

– Tizenkét éve alakult meg a zenekar – mondja Záborszky István, amikor a szünetben beszélgetünk. — Jelenleg hetven tagja van az együttesnek, s akad olyan is, aki még az alapításkor lépett be. Tizenkét év alatt rengeteg élményt, tapasztalatot és barátot szereztünk. Kórodi András, az Operaház karmester például annyira megszeretett bennünket, hogy minden olyan koncert előtt meghallgat és jó tanácsokkal lát el, amelyen új műsorral lépünk fel. A zenekar tagjai közül sok orvos, mérnök, tanár, zenepedagógus lett. Két fiatal pedig az Állami Hangversenyzenekarhoz került: Kovács Zoltán nagybőgős és Brunner Bertalan kürtös. Azok a régebbi tagok, akik már nem játszanak közöttünk, állandóan vissza-visszajárnak ide. Az itt eltöltött évek után fiataljaink elválaszthatatlanok a zenétől.

– Úgy hallottuk, hogy a zenekarnak csak jó tanuló lehet tagja.

— Valóban, ez igaz. Az együttes átlaga majdnem tiszta kitűnő, s alig akad jeles vagy négyes tanuló. Ezek a fiatalok a zene, és egymás iránti szeretetből vállalták a heti kétszer háromórás fárasztó próbát. Nagyon jó szellem alakult ki, ennek tudható be, hogy annyira ragaszkodnak egymáshoz. A nagy elfoglaltság miatt kötöttük jó előmenetelhez a zenekari tagságot. Előfordult, hogy az egyik diák tanulmányi átlaga kissé romlott, s a tanári testület véleménye alapján felfüggesztettük tagságát. Szégyellte magát, de annyira ragaszkodott az együtteshez, hogy két hónapon belül ismét elérte a megfelelő átlagot, s újra visszavehettük. Nem véletlen, hogy a zenekar tagjainak nagy többségét eddig felvették az egyetemre.

Folyik tovább a próba.

Ruffy Edit (Muzsika, 1965/12. szám)

**

A szervező és pedagógiai-karmesteri munka oroszlánrészét Záborszky József végzi 1954 óta, – ez már ismeretes a korábbiakból. A nevelés, az utánpótlás tervszerű kiépítésének még egy példáját kell itt említenem: nevezetesen azt, hogy ma már Záborszky József két fia, István és Kálmán ad komoly segítséget apjának a zenekarinevelő munkában. Mindkettő gordonkaszakos tanár, Záborszky István ezen kívül a Főiskola karnagyképző szakát is végzi jelenleg. A betanító, pedagógiai, karmesterimunka így szépen megoszlik apa és két fia között. De van is mindegyikük számára elég munka a zenekarnál. Vannak, akik rosszmájúsággal „családi zenekarról” beszélnek, ám szögezzük le, hogy ez a „családi” együttműködés a sok munka szerencsés megosztását jelenti, és e nélkül ugyancsak veszélyben volna a zenekari kombinátműködése! Nehéz, idegőrlő munka ez a javából; egyetlen ember számára elviselhetetlenül sok, azt viszont el sem lehet képzelni, hogy egy iskolai zenekar beosztott karmestereket is foglalkoztathatna.

(*Kollár Endre: Zenekari játék és zenepedagógia II.*, Parlando, 1973/6. szám)

**

Ma már Záborszky István és Kálmán komoly segítséget jelent édesapjuknak a zenekari nevelő munkában. Ez a családi együttműködés a sok munka szerencsés megosztását jelenti, és e nélkül ugyancsak veszélyben volna a zenekari kombinát működése.

(*Kollár Endre*, Parlando, 1973. június)

**

A hangverseny Sugár Rezső Hősi énekénekrészteivel zárult. (Sajnáltam, hogy nem a teljes mű hangzott el, hiszen dramaturgiai íve akkor érvényesül igazán, és megérte volna a hiányzó rövid perceket valamilyen módon pótolni.) Záborszky József karmesterelemében volt, a művet nagy lelkesedéssel, akarással, biztosan keltette életre. Jól összefogta az együtteseket, a most már érezhetően pontosabban, jobban játszó I. Istvángimnázium zenekarát, továbbá az iskola kórusát (karigazgató: Záborszky István), ill. a XIV. kerületi Hunyadi János általános iskola kórusát (karigazgató: Sebestyén Farkas Ilona), és nem utolsósorban a szólistagárdát. Tokody Ilona, Barlay Zsuzsa és Miller Lajos nemcsak helyt állt, hanem ritka ihletett percekkel ajándékozta meg a lelkes publikumot. Emlékezetes marad Tokodi drámai hangvételi áriája, Barlay átélése, és Miller Lajos egyre jobban átforrósodó hangvétele. Szép hangverseny emlékével gazdagodott a zeneakadémiai közönség.

Juhász Előd (Országos Filharmónia Műsorfüzet, 1977/19. szám)

**

Zenekarunkkal a tanév során jól együttműködött énekkarunk, amelynek fejlődését nagyban segítette P. Ispán Franciska és Záborszky Istvánóraadó tanárok lelkes munkája.

A budapesti I. István Gimnázium évkönyve, 1974–1975, 73. tanév)

**

A hangverseny legérdekesebb eseménye kétségkívül Charpentier *Te Deum* című kompozíciójának bemutatása volt. Marc-Antoine Charpentier a korai francia barokk muzsika mestere. Művei ma már ritkán hallhatók hangversenyünkön. Pedig ez az előadás is azt tanúsította, hogy az utókor szemléletében a nagy mesterek árnyékába került zeneszerzők alkotásai is gyönyörködtető, friss hatású, érzelmekben gazdag élményt teremthetnek mai hallgatóságunk számára is. Érezhetően mind a karmester, mind a zenekar, mind pedig a kórus valóban szíve

ügyének tekintette ezt a bemutatót: lelkes, odaadó, ízig-vérig muzsikáló légkörben szólalt meg így a kompozíció. A szólókat Antal Livia, Budai Livia, Tokody Ilona, Kenderessy Zoltán és Polgár László énekelte, a kórustételeket az Építőkés az I. István Gimnázium egyesített vegyeskara szólaltatta meg (karigazgató Körtvélyessy Oszkár és Pallós Béla), a cembalo-, illetve orgonaszólamot Záborszky István és Dálnok Lajos játszotta. A lendületes, mozgalmas, barokk fényű és dinamikájú előadásnak szuggesztív inspirálója volt a karmester, kitűnő megvalósítója pedig az együttes s a szólisták. A bemutatót a közönség hosszantartó, lelkes tapsal köszönte meg.

Sz. Farkas Márta (Országos Filharmónia Műsorfüzet, 1974/5. szám)

Iskolánk énekkara a bérleti hangversenyeken kívül szerepelt a Budavári Palota Kupolatermében rendezett hangversenyen P. Ispán Franciska vezényletével. Ebben a tanévben megtanultuk és előadtuk J. S. Bach 12. Kantátáját, Charpentier Te Deumát. Mendelssohn: Szentivánéji álom kísérezenejéből a tündérek karát és Purcell, Dido és Aeneas zárókórusát. Karigazgató: Záborszky István, az intézet énektanára.

(Budapesti I. István Gimnázium évkönyve, 1977–1978, 76. tanév)

Természetesen nem feledkezhetünk meg Záborszky Józsefről sem. Neve az iskola történetével szervesen egybeforrott. Régi iskolai értesítőkből lapozgatva figyelhetünk föl először a nevére: hatodik osztályos tanulóként 1935. december 5-én lépett fel először, Berlioz IX. koncertjének első tételét adta elő. Tanár lett, karmester, s ő szervezte újjá 1954-ben az iskola 1908-ban alakított híres zenekarát. 1968-ig tanított az iskolában, azóta a kerületi zeneiskola igazgatója, de vissza-visszatér vezényelni szeretett zenekarát. Karmesteri pálcája jó kezekbe került, katedráján méltó utód áll: fia, Záborszky István, aki sikerekben és munkában ott folytatja az iskolában,

Rácz-Székel Győző (Köznevelés, 1977/23. szám)

A második műsorrészben elhangzó Te Deum megzenésítés valódi ritkaságnak számított. Szerzője, Marc-Antoine Charpentier a francia barokk egyik kiválósága, Lully kortársa és egy ideig vetélytársa volt. Egyházzenei műveit napjainkban fedezi fel újra az előadóművészet. A hangversenyen felhangzó Te

Deum négy nagyobb formaegységre tagolódik, amelyeken belül nem találhatjuk meg a későbarokk jellegzetes formarészeit: a recitativókat, áriákat és kórustételeket; kórusok és szólórészek szabad egymásutánban és kombinációban követik egymást. A szólórészeket is inkább együttesek – duettek, tercettek – alkotják, egy-egy szólista legfeljebb rövidebb arioso erejéig kap önálló szerepet. A hangverseny énekes közreműködői – Zempléni Mária, Szőkefalvi-Nagy Katalin, Tihanyi Éva, Kenderessy Zoltán és Polgár László tehát elsősorban kamaraénekesi oldalukról mutakozhattak be, és ilyen minőségben valamennyien dicséretes teljesítményt nyújtottak. Mégis kiváltképp a három női közreműködőt kell megdicsérni néhány különösen szépen sikerült részletért. A gimnáziumi vegyeskarra nem kis feladat hárult, bár nem első ízben szólaltatták meg a művet. Jó műismeretük komoly felkészültségről tanúskodott, amely jórészt a vezető karnagy, Záborszky István érdeme. A zenekar igen összetett feladatot kapott az est folyamán, amely már-már túlnőtt lehetőségeiken, erőbírásukon. A teljesítményük ugyan hullámzó volt, játékuk mégis megbízható gerince és támasztéka volt az együttes produkciónak. Helmuth Steinbach karmestervégig biztosan kezében tartotta az együttest, a Charpentier-művet, amely karmesteri szempontból a legproblematisabb volt – összefogottan és hatásosan adta elő.

Homolya István (Országos Filharmónia Műsorfüzet, 1978/17. szám)

Először széles válogatást hallottunk Mendelssohn Szentivánéji álom című kísérezenejéből. A zenekar tagjai magától értetődően játszották a nyitány tündéri szépségű zenekari szólamait. A Scherzo szólamváltásai kapcsolódóan illeszkedtek egymáshoz és mindez a gondos előkészítő munkáról tanúskodott. A Noktürnben a fúvóshangszerek szereplése előkészítettségről és figyelemről vallott. Az I. István Gimnázium Női Kara, akiket Záborszky István készített fel a szereplésre, muzikálisan formálták szólamaikat. A szólót Csonka Zsuzsanna énekelte kedves hangvétellel. A Nászinduló hangjai alatt násznép vonult a hangversenyterembe, és mint kiderült, ennek a muzsikának boldogságtól kipirult illusztrációja, két egykori zenekari tag, eljött fogadni a zenekar és természetesen a terem jókívánságait ezen a „legemlékezetesebb napon”.

Vas István Ákos (Országos Filharmónia Műsorfüzet, 1978/21. szám)

Megannyi villogó szőke fej; gondosan válogatott, jól karbantartott, nemes hangszerek kulturált hangzása; tudatos zenepolitikai koncepció — ezek az első benyomások a finn Joensuu város ifjúsági zenekarának magyarországi

bemutatkozásáról, a Néphadsereg Művelődési Házában rendezett hangversenyen. A 43 000 lakosú város kulturális vezetője, Kirsti Mannelin asszony egy személyben aggódó édesanya és lelkes impresszáriója az együttesnek, amelyet most, első külföldi vendégszereplésére elkísért. Tőle tudjuk meg a zenekar „múltjára”, megalakulására és eddigi pályájára vonatkozó adatokat. Tizenöt éve, hogy a városi konzervatórium zenekari iskolát szervezett, részben az ország zenekari utánpótlásának biztosítására, részben a muzsikáló kedvű, nem hivatásos zenészek készülő tanulók kedvtelésére, legfőképpen azonban abból a célból, hogy a rendszeres hangversenyélet alapvető feltételeit biztosítva, közönséget neveljen az előadóművészet számára. A Karéliei Szimfonikus Zenekar, amely jelenleg hatvan tagból áll, tíz éve működik rendszeresen, Joensuuban és a környékbeli városokban. A budapesti hangversenyt ketten vezényelték: Pekka Haapasalo zeneigazgató és Záborszky István, aki, mint a zenekari iskola vezetője, a mi nagyhírű István Gimnáziumunk szimfonikus zenekarának példájára neveli évek óta az utánpótlást a finn zenei élet számára. Ennek a szellemi közösségnek a jegyében szövetkezett a magyar és a finn ifjúsági zenekar, hogy Záborszky István vezényletével közösen szólaltassák meg Sibelius két kompozícióját: a Valse triste-t és a Finlandiát. Két kiváló finn szólista is bemutatkozott a hangversenyen: Petri Alanko, aki Boccherini D-dúr fuvolaversenyét, és Matti Haapasalo, aki Grieg a-moll zongoraversenyét szólaltatta meg.

Pándi Marianne (Magyar Nemzet, 1980/41. szám)

(Egyébként Záborszky idősebbik fia, Záborszky István is a zenéhez kötötte az életét: fizetés nélküli szabadságot kért, és immár ötödik éve tanít egy finnországi zeneiskolában, színvonalas zenekara van, fesztivált is nyert már vele, s apja tapasztalataiból sok mindent sikerült átplántálnia a finn zenei életbe. Íme, egy családi kisvállalkozás, amelynek kisugárzó hatása ilyen messzire elér.)

(Köznevelés, 1984/17. szám)

Daloló finnek A kapcsolatok számai közt külön érdemes szólni a vegyes házasságok által szövődöttekről. Záborszky István, a XIV. kerületi zeneiskola igazgatója 1978–1984 között volt a joensuui zeneiskola meghívott tanára. Az intézmény később konzervatóriummá nőtte ki magát. S mivel Záborszky Istvánnak karnagy, illetve csellóművészi diplomája is van, hangversenyező művészként és karnagyként egyaránt sokat tett a város zenei fejlődéséért. Nem

sokkal hazautazása előtt feleségül vette egykori tanítványát, a dallamos nevű Sinikka Roldynt. S most, a nyáron újra visszatértek egy kis finn levegőt szívni. Meg hát Záborszky tanár úr zenei táborát vezet. S a legnagyobb öröme, ha az utcán régi ismerősök köszöntik. A zene a finn nyelvet is átítatja. A múlt századi, aprócska ortodox műemlék templomba vasárnap délelőtt tekintetem be — éppen istentisztelet volt. Különös hangulat ragadott el, a régi szövegek a pap kántáló hangján a finn nyelv új szépségét ragyogtatták fel a borongós délelőttön. S hogy a búcsú se maradjon ének nélkül: a helsinki repülőtér nagy tranzitsarnokában valamelyik fesztiválról távozó énekkar néhány tagja alkalmi kamarakórusként rögtönzött hangversennyel búcsúzott a társaktól. Az ő énekük nyomta el a világnyelvektől visszhangos repülőtéri bábelt.

Marafkó László (Magyar Nemzet, 1985/157. szám)

**

– A Záborszky család mára valóságos zenészdinasztiának számít. Egyértelmű volt, hogy a fiai is muzsikus pályára lépjenek?

– Istváné s Kálmán már igen korán beszállt a zenei műhely munkájába, s amikor a Zeneakadémián megszerezték gordonkaművészi és karmesteri diplomájukat, egyenrangú társaim lettek. Kálmán a mai napig a zuglói zeneiskola igazgatója és a Zuglói Filharmónia zenekarának karmestere. Bátyja, István Finnországban végzi ugyanezt a munkát. Ott három leány- és egy fiúunokám van, remek családi vonósnégyest alkotnak.

Csontos János-Lukovich Tamás (Magyar Nemzet, 2009/113. szám)

ZÁBORSZKY ISTVÁN FORDÍTÁSÁBAN JEAN SIBELIUS HIMNUSZA

Ei hidastellen

Finlandia hymni

Jean Sibelius, Op. 26

Tenor I

Oi, Suo-mi, kat - so, Si-nun pāi - vās koit - taa, yön uh - ka kar - koi -
 Oi nou - se, Suo - mi, nos - ta kor - ke - al - le, pääs sep - pe - löi - mä

Bass II

Ó Suo-mi nézd, a na-pod vég - re el - jött, éj - sza-ka ré - me
 Ó kelj fel Suo - mi e - mel-kedj ma-gas - ra, nagy em - lé - kek - ről

7

T.

tet - tu on jo pois, ja aa-mun kiu - ru kirk-kau-des - sa soit - taa
 suur-ten muis - to - jen, oi nou - se, Suo - mi, näy - tit maa - il - mal - le

B.

el van űz - ve már a pir - ka - dat - kor a pa - csir - ta úgy szól
 ko - szo - rús fe - jed Suo-mi már meg - mu - tat - tad a vi - lág - nak

13

T.

— kuin it - se tai - va - han kan - si sois, yön val - lat aa - mun
 — sa et - tä kar - koi - tit or - ju - den, ja et - tet tai - pu -

B.

— mint-ha az meg - nyílt ég - bolt zeng - ne már, Az éj ha - tal - mát
 — ki - űz - tad már a szol - ga - sá - got már, És nem ha - jol - tá

19

T.

val - ke - us jo voit - taa, sun pāi - vās koit - taa,
 nut sa sor - ron al - le, on aa - mus al - ka -

B.

pir - ka - dat le - győ - zi, Na - pod most el - jön
 meg az el - nyo - más - nak A na - pod éb - red

23

T.
oi syn - nyin - maa.
nut, syn - nyin - maa.

B.
szü - lö ha - zám:
szü - lö ha - zánk!

Oi, Suomi, katso, sinun päiväs' koittaa,
Yön uhka karkoitettu on jo pois,
Ja aamun kiuru kirkkaudessa soittaa,
Kuin itse taivahan kansi seis'.
Yön vallat aamun valkeus jo voittaa,
Sun päiväs' koittaa, oi synnyinmaa.

Oi, nouse, Suomi, nosta korkealle,
Pääs' seppelöimä suuren muistojen.
Oi, nouse, Suomi, näytit maailmalle,
Sa että karkoitit orjuuden,
Ja ettet taipunut sa sorron alle,
On aamus' alkanut, synnyinmaa.

"Suomi= Finnország "

Feltűntő

P. T.

Az idézet forrása

<http://pollesello.blogspot.hu>

Finlandia* (Magyar)

Ó, Suomi, látod, napod immár ébred,
az éjszaka veszedelme messze tűnt,
a pacsirta torkán felesendül az ének,
mintha a kék mennybolt zengne felettünk,
s világosság vet a sötétségnek véget,
a napod ébred, Suomi, szülőházánk!

Ó, kelj fel, Suomi, nyújtsd a magas égig
nagy emlékektől koszorús homlokod,
ó, kelj fel, Suomi, sorsod népek nézik,
szolgásgba gyűrték téged a zsarnokok,
de többé nyakadat igába nem készítik.
Nyújtsd homlokod az égig, szülőházánk!

*Szerzőjük Sibelius Finlandia himnuszához
Kőháti Zsolt

Ó Suomi nézd, a napod végre eljött
az éjszaka réme el van űzve már
a pirkadatkor a pacsirta úgy szól
mint ha a megnyílt égbolt zengne már.
Az éj hatalmát pirkadat legyőzi
Napod most eljön szülőházám:

Ó, kelj fel, Suomi, emelkedj magasra,
nagy emlékektől koszorús fejed,
Koszorúzzanak régi emlékek
(Múlt emlékei koszorúzzanak meg)
Suomi már megmutattad a világnak
kiűzted a rabszolgaságot,(a szolgásgot már)
És nem hajoltál meg az elnyomásnak
a napod ébred, szülőházánk!

Fordítás Záborszky István

"Suomi= Finnország "